



AMSTERDAMSE
CANTORIJ



amsterdamsecantorij.nl

TENEBRAE

*Lamentations
of Jeremiah*

Thomas Tallis

*Tenebrae
Responsories*

James MacMillan

Vrijdag 27 maart 2015
21.15 uur, Dorpskerk
Abcoude

Zaterdag 28 maart 2015
21.15 uur, Waalse Kerk
Amsterdam

Donderdag 2 april 2015
21.15 uur, Hermann Wesselink College
Amstelveen



AMSTERDAMSE
CANTORIJ



Geachte bezoeker,

Welkom bij dit concert in het donker. Wij willen u vragen de toelichting hiernaast van tevoren te lezen, evenals de korte beschrijvingen per deel. De liedteksten zijn voor de volledigheid opgenomen; die zult u tijdens het concert waarschijnlijk niet kunnen meelezen. Wij verzoeken u geen licht te gebruiken van bijvoorbeeld aansteker of mobiel. Veel luisterplezier gewenst!

TENEBRAE

Het Latijnse woord *Tenebrae* betekent 'duisternis', en slaat op de 'donkere metten'. Deze kerkdiensten worden gehouden op de

laatste drie dagen voor Pasen: Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Paaszaterdag. Het zijn de meest indrukwekkende diensten van het kerkelijk jaar. Oorspronkelijk vonden zij plaats midden in de nacht, maar inmiddels zijn zij verschoven naar de avond tevoren. Tijdens de donkere metten dooft het licht geleidelijk en aan het einde is het helemaal donker. Pas in de Paaswake worden de kaarsen weer aangestoken.

In de donkere metten worden drie keer drie fragmenten uit de *Klaagliederen* van Jeremia gezongen, steeds voorafgegaan door een letter, die het vers uit het Bijbelboek aangeeft. Ook worden zes episodes gelezen uit de brieven van Paulus en geschriften van Augustinus en zeventwintig beurtzangen (responsoriën) gezongen.

De teksten van deze lezingen en responsoriën hebben door de eeuwen heen veel componisten geïnspireerd. In dit programma laten we twee Engelse voorbeelden horen: Thomas Tallis' *Lamentations of Jeremiah* uit de 16de eeuw en *Tenebrae Responsories* van de hedendaagse componist James MacMillan.

Tallis zette twee Witte Donderdag-klaagzangen op muziek. Zijn compositie voor vijfstemmig koor is duidelijk voor de liturgie geschreven, maar is zeer expressief, met veel tekstschildering. De Schotse componist James MacMillan bewerkte drie *Tenebrae*-responsoriën die horen bij Goede Vrijdag. Zijn stuk is grotendeels achtstemmig, soms opgedeeld in twee koren. MacMillans toonzetting is veel dramatischer dan die van Tallis: schrille dissonanten en schijnbaar eeuwenoude melodieën wisselen elkaar af, met dramatisch effect.

In ons concert voeren we het werk van MacMillan uit tussen de delen 1 en 2 van Tallis.

Felix van den Hombergh

Lamentations – Thomas Tallis

I

Jeremia betreurt de verwoesting van de stad Jeruzalem, die zelf weent over haar verlies. Hij roept de stad op zich te bekeren tot God.

Incipit Lamentatio Jeremiae prophetae. *Hier beginnen de Klaagliederen van de profeet Jeremia.*

ALEPH (א)

Quomodo sedit sola
civitas plena populo.
Facta est quasi vidua
domina gentium.
Princeps provinciarum
facta est sub tributo.

ALEPH (1)

*Ach, hoe eenzaam zit zij neer,
de eens zo levendige stad.
Een weduwe is ze geworden,
zij die groot was onder de volken.
De vorstin van de gewesten
is tot slavernij vervallen.*

BETH (ב)

Plorans ploravit in nocte
et lacrimae eius in maxillis eius,
non est qui consoletur eam
ex omnibus caris eius.
Omnes amici eius spreverunt eam
et facti sunt ei inimici.

BETH (2)

*Heel de nacht weent zij,
haar wangen zijn nat van tranen.
Er is niemand die haar troost,
niemand van haar vele minnaars;
geen vriend bleef haar trouw,
allen zijn haar vijandig gezind.*

Jerusalem, Jerusalem,
convertere ad Dominum Deum tuum.

*Jeruzalem, Jeruzalem,
keer terug tot de Heer uw God.*

Responsories – John MacMillan

I

Duisternis valt in wanneer Jezus aan het kruis zijn vader aanroept om hulp. Dan geeft Hij de geest.

Tenebrae factae sunt,
dum crucifixissent Jesum Judaei.
Et circa horam nonam
exclamavit Jesus voce magna:
Deus meus, ut quid me dereliquisti?
Et inclinato capite, emittit spiritum.
Exclamans Jesus voce magna, ait:
Pater, in manus tuas
commendo spiritum meum.

*De duisternis viel
toen de joden Jezus hadden gekruisigd.
En omstreeks het negende uur
riep Jezus met luide stem:
Mijn God, waarom hebt u mij verlaten?
En hij neigde het hoofd en gaf de geest.
Jezus riep met luide stem en sprak:
Vader, in uw handen
beveel ik mijn geest.*

II

Een weeklacht, die eindigt met:
 ‘Vreemden zijn tegen mij opgestaan en de machtigen hebben het voorzien op mijn ziel’.

Tradiderunt me
 in manus impiorum,
 et inter iniquos proiecerunt me,
 et non pepercerunt animae meae:
 congregati sunt adversum me fortes:
 et sicut gigantes steterunt contra me.

Alieni insurrexerunt adversum me,
 et fortes quasierunt
 animam meam.

*Zij hebben mij overgeleverd
 in de handen van zondaren
 en mij te midden van vijanden geworpen
 en zij hebben mijn ziel niet gespaard.
 De machtigen hebben zich gezamenlijk
 tegen mij gekeerd en hebben zich
 als reuzen tegenover mij opgesteld.
 Vreemden zijn tegen mij opgestaan
 en de machtigen hebben het voorzien
 op mijn ziel.*

III

Nadat Jezus is verraden door Judas volgt Petrus Jezus om te zien hoe het afloopt.

Jesum tradidit impius
 summis principus sacerdotum,
 et senioribus populi.
 Petrus autem sequebatur eum a longe,
 ut videret finem.
 Adduxerunt autem eum ad Caipham
 principem sacerdotum,
 ubi scribae et pharisaei
 convenerant.

*De zondaar verraadde Jezus
 aan de hogepriesters
 en de oudsten van het volk.
 Petrus volgde hem echter op een afstand
 om te zien hoe het afliep.
 Ze voerden hem naar Kajafas,
 de hogepriester,
 bij wie de schriftgeleerden en Farizeeërs
 bijeengekomen waren.*

Lamentations – Thomas Tallis

II

Jeremia bezingt de details van Jeruzalems ondergang en de bedreiging door de volkeren rond Israël. Hij roept de stad nogmaals op zich te bekeren tot God.

De Lamentatione Jeremiae prophetae. *Uit de Klaagliederen van de profeet Jeremia.*

GHIMEL (λ)
 Migravit Juda propter afflictionem
 ac multitudinem servitutis,
 habitavit inter gentes,
 nec invenit requiem

GHIMEL (3)
*De stam Juda is verbannen na een tijd van
 nood en zware onderdrukking;
 zij zit neer te midden van de volken,
 maar vindt geen rust:*

DALETH (T)

Omnes persecutores eius
apprehenderunt eam inter angustias.
[Viae Sion] Lugent, eo quod non sunt
qui veniant ad solemnitatem.

Omnes portae eius destructae,
sacerdotes eius gementes,
virgines eius squalidae,
et ipsa oppressa amaritudine.

HE (ח)

Facti sunt hostes eius in capite,
inimici illius locupletati sunt;
quia Dominus locutus est super eam
propter multitudinem iniquitatum eius.
Parvuli eius ducti sunt captivi
ante faciem tribulantis.

Jerusalem, Jerusalem,
convertere ad Dominum Deum tuum.

DALETH (4)

*Haar vervolgers belagen haar overal
en drijven haar in het nauw.
[De wegen naar Jeruzalem] zijn troosteloos,
want niemand is meer op weg naar de
tempelfeesten.*

*Haar poorten liggen in puin,
haar priesters weeklagen,
haar meisjes dragen rouwkleren.
En zichzelf: bitter is haar lot.*

HE (5)

*Haar vijanden zijn heer en meester,
zo zeker van zichzelf.
De Heer heeft haar dit aangedaan
om haar vele overtredingen.
Haar kinderen zijn gevangen weggevoerd,
voor de vijand uit.*

*Jeruzalem, Jeruzalem,
keer terug tot de Heer uw God.*

De Amsterdamse Cantorij

Sopranen

**Marijke Beversluis, Marijke Dams, Pauline de Die, Sarie van 't Hof,
Agnes van Koert, Renate Meijer, Marijke Tros, Tineke Verheus**

Alten

**Simone Aarendonk, Adrienne van den Bogaard, Hilda Houtkoop,
Madelon Kerkhoven, Geraldine Raap, Margriet Rienks, Mischa Spel**

Tenoren

**Pete Boonstra, Bram Coops, Gert van 't Hof, Edwin Oudemans,
Christoph Pieper, Kees Taat**

Bassen

**Rob Beck, Maarten Boelsma, Marten Hoogenhout, Luc Klaphake,
Niek van Noppen, Rein Steeman, Bas van Wingerden**

Dirigent

Felix van den Hombergh

www.amsterdamsecantorij.nl

Volgend programma van
de Amsterdamse Cantorij:

REQUIEM

Wolfgang Amadeus Mozart

31 oktober 2015, Dorpskerk, Abcoude
1 november 2015, Dominicuskerk, Amsterdam